

Leikki suuressa roolissa lapsen kasvamisessa

Pinja Rissanen

Jantunen, Timo, Suutarla, Susanna & Heino, Niina 2019. Leikin taikaa: Miksi leikki on niin tärkeää? Helsinki: Into. 272 s.

Teos *Leikin taikaa: Miksi leikki on niin tärkeää?* käsittelee nimensä mukaan leikin merkitystä, lapsen kehitystä ja aikuisen roolia siinä. Teoksessa vuorottelevat teoreettisemmin kirjoitettu teksti ja rennosti kirjoitettu käytännön esimerkki tai mielipidekirjoituksen tyylinen osuus. Jantunen, Suutarla ja Heino kuvaavat leikkiä arvoitukseksi, jota ei pysty järjellä selittämään. Siihen ei myöskään teos pyri, vaan sen sijaan raottaa ikkunoita leikin maailmaan. Teoksessa käydään kattavasti lävitse, mihin asioihin leikki vaikuttaa lapsen kasvussa ja kehityksessä: empatiakyky, vuorovaikutustaidot, moraali, tunne-elämän rakentuminen, identiteetti, luovuus, mielikuviutus ja oppiminen. Jo johdannossa kerrotaan, että leikin avulla opitaan kaiken vuorovaikutuksen perusta eli se, miten asetutaan toisen asemaan. Vähitellen kirjan edetessä rakentuu käsitys siitä, miksi leikki on todella tärkeää; kirja kokonaisuudessaan vakuuttaa leikin olevan tärkeää, mikä innostaa kirjan lukemiseen. Syitä nykyisien toimintamallien takana on helpompi ymmärtää ajankohtaisten esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien muutoksien kautta. Myös kasvatusalalla vallitsevat teemat ja arvot – luonto, leikki ja yhteisöllisyys – ovat paljon esillä.

Teoreettista tietoa ja konkreettisia neuvoja

Lukijan omille pohdinnoille ja tulkinnoille on jätetty tilaa. Osaltaan teos myös haastaa lukijaansa ajattelemaan. Tämä tapahtuu muun muassa avoimiksi jätettyjen kysymyksiensä kautta. Mahdollista on saada ahaa-elämyksiä, sillä teos tarjoaa ajankohtaista tietoa ja asiantuntijoiden kokemuksia. Jantunen, Suutarla ja Heino sanallistavat luovasti arjen itsestäänselvyyksiä. On antoisaa pohtia hyödyllisiä käytännön asioita hieman eri näkökulmasta.

Leikin käsittely keskittyy lasten omaehtoiseen leikkiin. Näkemys, jonka mukaan ulkopuolinen ohjaus leikkiin on huonompi kuin lapsesta kumpuava leikki, painottuu kirjassa. Subjektiiivinen asenne lapsen omaehtoisesta leikin paremmuudesta paistaa läpi tekstistä, mutta näkemys on kuitenkin perusteltu teorian avulla. Kappale, jossa ulkopuolista ohjausta leikkiin käsiteltäisiin objektiivisesti, olisi ollut hyvä lisä teokseen. Tällöin kokonaiskuva leikin omaehtoisuudesta ja ohjattavuudesta olisi kattavampi ja lukijan olisi helpompi rakentaa oma perusteltu mielipide asiasta. Kirja nimittäin ohjaa tehokkaasti lukijaansa hyödyntämään lapsen omaehtoisia leikkiä.

Tavoitteeksi on asetettu, että leikin merkitystä pohtiva teksti ja lopussa käytäntöön liittyvä teksti vuorottelevat. Suurimmaksi osaksi pohdiskelevan teoreettinen osuus ja käytän-

nönläheinen teksti vuorottelevatkin oivallisesti teoksessa. Teoriaa avataan pääsääntöisesti käytännön esimerkkien avulla. Käytännön teksteissä lukija voi uppoutua leikin maailmaan, mikä keventää mukavasti lukukokemusta. Paikoittain teoriasta käytäntöön siirtyminen olisi voinut olla soljuvampaa ja pitkissä teoriaosuuksissa, kuten *leikki – viettiä vai kulttuuria* -osassa, olisi voinut olla enemmän käytännön esimerkkejä.

Kirjassa viitataan keskeisiin kansainvälisiin kasvatustieteilijöihin, mikä lisää kirjan uskottavuutta ja vakuuttavuutta. Myös kirjan kirjoittajat ovat asiantuntijoita, joilla on käytännön kokemusta, joten heidän mielipiteillään on painoarvoa. Ajoittain esiintyy kohtia, joissa ei ole täysin selvää, onko teksti objektiivista tietoa vai subjektiivinen mielipide.

Lukijan oma pohdinta avain oivaltamiseen

Tekstin kirjoitusasu vaihtelee tieteellisestä puhekieliseen. Suurimmaksi osaksi sisältö on kenelle vain ymmärrettävissä. Ajoittain sanat eivät ole selkokielisiä, vaan vanhahtavia ja melko puhekielisiä. Tekstiä voisi paikoittain kuvailla jopa runolliseksi, sillä siinä esiintyy esimerkiksi paljon kielikuvia ja kieli on kuvailevaa. Leikkiä asiasisällön lisäksi on hyödynnetty kirjassa myös ilmaisun leikkisyydessä. Kuitenkin kirjasta löytyy myös teoreettisia osuuksia, joiden ymmärtäminen mielestäni vaatii perehtyneisyyttä asiaan ja käsitteisiin. Teoriaosuuksissa osa käsitteistä jätetään avaamatta tai avataan puutteellisesti, jolloin tekstiä ei välttämättä täysin ymmärrä. Itselle opettajakoulutuksen kautta monet määrittelemättömät käsitteet olivat tuttuja, mutta voisin kuvitella, että ilman kasvatustieteellistä koulutusta voisi olla ongelmia ymmärtää tekstiä. Vaikeiden termien käyttäminen ei ole ehkä tarkoituksenmukaista, vaan ne olisi voitu korvata yleiskielisillä sanoilla.

Kirjassa useammassa kohdassa otsikkoon ei anneta heti vastausta, vaan sisältö rakentuu vähitellen. Lähestymistavaksi asioihin on useasti valittu, että tietoa ensin perustellaan ja kerrotaan täsmällisesti ja sitten ilmaistaan oleellinen tieto. Tärkeää tietoa ei niinkään kiteytetä, vaan keskeisiä tiedon murusia löytyy vähitellen tekstistä. Tämä on yksi keino aktivoida lukijan omaa ajattelua. Kirjasta tulisi helppolukuisempi, jos tärkeät asiat koottaisiin jossain muodossa tiivistelmäksi ensimmäisiin tai viimeisiin kappaleisiin tietyn otsikon alla. Jos heti alkuun olisi kerrottu tärkeät asiat, tällöin kuvauksesta osaisi poimia oleelliset asiat ja yhdistää ne kokonaisuudeksi. Toisaalta loppuun koottu tiivistelmä varmistaisi, että tietyn otsikon alta on osattu poimia oleellisia asioita.

Ajoittain punaista lankaa on vaikea löytää, sillä kirjassa ajaudutaan kauas leikin käsitteilyä ja poiketaan kronologisesta etenemisestä. Kaikkien kappaleiden merkitystä kokonaisuuden kannalta ei ole helppo ymmärtää, ja kaikkiin otsikoihin ei ole helppoa löytää minikäänlaista vastausta tai perustelua. Tästä esimerkkinä *sydämen alue meissä* -kappale, joka vaatii lukijalta syvällistä lukemista, jotta ymmärtää, että kappaleessa rinnastetaan sydämen tärkeys yhtä tärkeäksi elämälle kuin leikki. Toisaalta kuvaavat osuudet ovat antoisia, kun lukija pääsee nauttimaan asiayhteyksien pohtimisesta.

Tekstissä on ajoittain paljon toistoa, mistä tulee tunne, että teksti pyörii samojen asioiden ääressä, mutta asiat ilmaistaan vain hieman eri tavalla. Kappaleita olisi voinut yhdistellä, jotta lukijan mielenkiinto säilyisi paremmin. Toisaalta toisto on tehokas keino kiinnittää oleelliseen asiaan huomiota. Esimerkiksi monesti käsitellään sitä, kuinka lapsi ei ikinä kylälästy leikkimiseen ja miten lapsen tulisi antaa kehittyä rauhassa. Nämä ovat selkeästi kirjan tärkeitä sanomia ja toistolla varmistetaan, että nämä asiat huomataan ja lukijalle jää jotain käteen.

Sulava siirtyminen päiväkodin ja koulun välillä kirjan antina

Opettajan on kiehtova pohtia, miksi koulu aloitetaan 7-vuotiaana. Vastaukseksi tähän kirja antaa muun muassa lapsen kehittyneen kyvyn ajatella muita ihmisiä ja lapsen kyvyn rauhoittua. Teoksen mukaan leikki on pienessä roolissa peruskoulussa verrattuna varhaiskasvatukseen. Opettajan on hyvä tutustua varhaiskasvatukseen, jotta muutos leikin suhteen ei ole liian suuri koulun alkaessa.

Kirjan kuvaus yhteiskunnan nykytilanteen vaikutuksesta leikkiin on hyvin kirjoitettu ja herättää ajattelemaan, miten kerrotut asiat esiintyvät omassa arjessa. Tätä opettajien on erittäin tärkeä pohtia, jotta ei sorruta tekemään lapsista aikuisia liian nopeasti. Lapsen tulee antaa rauhassa olla luova ja kehittyä.

Suositukseni

Teos voisi toimia opettajille muistutuksena leikin tärkeydestä tai ylipäätänsä herättää ajatuksia esimerkiksi siitä, miten ottaa leikki mukaan opetukseen. Kirjasta löytyy kuitenkin sisältöä moneen tarpeeseen, ja jokainen lukija voi poimia tästä juuri omaan elämäänsä oleellisia seikkoja. Kokonaisuudessaan suosittelenkin kirjaa kasvatuksesta kiinnostuneelle, joka ei hae pelkästään helppolukuista opaskirjaa, vaan haluaa perehtyä teoriaan ja itse pohtia asioita. Lisäksi teos soveltuu hyvin kasvatusalojen opiskelijoille ja ammattilaisille, sillä he saavat teoksesta eniten irti, kun kasvatustieteen käsitteet ovat jo entuudestaan tuttuja. Kirjan kuvataankin olevan suunnattu vanhemmille ja kasvatustieteen ammattilaisille, mikä osuu oikeaan.

Pinja Rissanen on luokanopettajaopiskelija Oulun yliopistossa.